

Nāše planine, njih pašniki in gozdi.

Planine razločujejo se na visoke, srednje in nižje.

Visokim planinam prištevamo najvišje pašnike, 5700 čevljev nad morjem tje do večnega snega. Rastline so redke, kratke pa dišeče, malo grmičja, mahu in lišajevcev. Ondi se pasejo navadno le ovce.

Največ naših planinskih pašnikov nahaja se na srednjih planinah, 3800 do 5700 čevljev visokih. Pogosto raste tam bujna in tečna trava. Krasijo jih lepi gozdi vedno zelenih smrek, mecesnov in limb.

Nizke planinske paše imenujemo one, ki so med srednjimi planinami in dolinami; na zgoraj bližajo se v rastlinstvu zmiraj bolj pašam na srednjih planinah, na zdol dolinskim travnikom. V takošnih krajih sejejo ječmen, rž, oves in sadijo krompir in lepo sočivje pridelujejo.

Gorovja so raznolična, zatoraj nahajamo planinske pašnike časih v širnih, od visokih skal ograjenih dolih, časih na hrbtih in sedlih gorá ali ob strmih rebrih, segajočih s hribov v dol. V apninskem gorovju nahajamo pašnike na strminah med stenami, prepadi in sipami ali v izbočenih kotlih visokega gorovja, v škrilniškem gorovju pa v lijakastih ali pakrožnih globinah.

Visočina, strmina, planota, prisojna ali odsojna lega daje pašnikom različno lice in mnogovrstnost rastlinstva; v apninskem svetu je vse to mnogoličnejše kakor v škrilastem.

Gospodarstvo je tudi jako različno mimo drugih. Zato razločujemo posebno planinsko gospodarstvo od poljedelstva, gozdarstva, ribštva itd.

Velike važnosti je planinsko gospodarstvo na planinah kranjskih. Izvrstni pašniki dajejo paše po ceni in je vsled tega možno rediti mnogo živine; to je mogoče plemeniti v čistih domačih pasminah ali plohah; vsled tega nahajamo ondí živahno kupčijo z živino, klavno, vožno in molzno, speča se mnogo mleka, sira in masla. Brez planinskih pašnikov bi to bilo nemoogoče, kajti doline so zvečinoma tesne in zamužene.

Žalibog, zadnji čas propada gospodarstvo na planinah. Tožijo, da ne morejo več toliko živine vgnati na planine, kakor nekđaj, akoravno so mnogo gozdov iztrebili, da bi več paše dobili.

V planinah posekavajo gozde zmiraj bolje, a ob enem opazujemo, kako se število tamošnje živine krči. Še ni prepozno, vendar slednji čas, da se grozivnim silam nature v okom prihaja, h čemur so najboljši pomočki — gosti gozdje. Ako se pa za gozde potegujemo, ne rečemo, da bi sedaj morali pašnike nagozditi; to bi ondí toliko bilo, kakor drugod svetovati, naj se travniki in njive z drevjem nasadijo. Toda, kakor je zeló koristno, kraj potokov drevje nasajati, da zemljo drží, tako tudi gozdi varujejo naše planine. Mnogokrat zadostuje v ohranitev vrle planinske paše toliko gozda, kolikor ga treba za domače potrebe v kuhinji in gospodarstvu. Na planinskih pašnikih, ki imajo neugodno lego, treba v njih obrambo uže več gozda. Umni gospodar bode tam v primeri k potrebam $\frac{1}{3}$ ali $\frac{1}{2}$ orala slabega pašnika dal nagozditi, ako tako mnogo sveta obvaruje proti nesrečam po naplavih s kamenjem in prodom.

Eden ali dva kosa gozda na pravem mestu za-
branita vso nesrečo. Ker pa gozda ni mogoče takoj zasaditi, pomagajo si s kamenjem v povprečnej vrsti nasutim ali zloženim in tako rešijo marsikateri oral pašnika.

V apninskem svetu so pašniki časih na strminah ob koncih dostikrat s kvišku molečimi skalami zaprti, kjer se zmiraj narejajo nove meljine in prod. Pičlo sajeni gozd ga še komaj drží nazaj. Tu pa tam uže

prodíra. Če tukaj gospodar kmalu ne pomaga z novimi nasadi, narašča nevarnost, ki je neizogibna, ako lakomnež gre in še pičlo drevje poseka, da bi pašnik nategnil. Prepozno sprevidi pomoto, v kratkem je velik kos pašnika uničen. Dostikrat zlobni pastirji podkurijo smrekam, borom, da po cele tedne gori in žrjavi, nihče ne gasi in tako preminejo drevesa, skalovje golo se pa hitreje gruši in krha ter nareja čedalje več kršja in grušja. Bližnja ploha je vzame in razgrne po pašnikih. Vsled tega raste zmiraj menje in slabše trave. Planinski pašniki shujšavajo. Gospodarji so mislili s posekavanjem gozdov več paše dobiti, so pa si vse pokvarili in prisiljeni manjšajo število svoje živine. Tako se je godilo na francoskej Švici, podobno na Vorarlberškem. Ista osoda preti vsem planinskim deželam, ako se kmalu v okom ne prihaja kar je neumnost in lehkomiselnost v teku večih stoletij poskazila. Vsaka za pašo primerna ped zemlje se naj obvaruje, tudi na kvar gozdu, kolikor je to umestno. Toda zemljišče, ki ni za pašo, imamo zasajati z drevjem. Gozd varuje planinski pašnik in blagonosno daleč upliva. Kdor torej po navedenih naukih ravna, ustreza lastnim koristim pa tudi človeštvu živeža potrebujočemu sploh.

Razpis

državne štipendije za obiskovanje c. kr. živino-zdravniškega zavoda na Dunaji.

Vsled odloka vis. c. kr. kmetijskega ministerstva iz dné 20. maja t. l. št. 6742/856 pooblaščen je podpisani odbor, razpisati državno štipendijo v znesku 300 gold. za Kranjca, ki se namerava učiti živino-zdravništva na c. kr. živinozdravniškem zavodu na Dunaji.

Prosilci za to državno štipendijo, ki so rojeni Kranjci, naj dokažejo, da so z dobrim vspehom dovršili vsaj šesti gimnazijski ali realčni razred ter da so zmožni slovenskega in nemškega jezika.

V živinozdravniški tečaj, kateri traja tri leta, vstopiti je 1. oktobra t. l.

Nemški pisane prošnje na vis. c. kr. kmetijsko ministerstvo, katerim naj je priložen rojstni list in šolsko spričalo, oddati je najpozneje do 1. avgusta podpisanemu odboru.

Glavni odbor c. kr. kmetijske družbe
v Ljubljani 18. junija 1886.

J. Fr. Seunig,
podpredsednik.

Gustav Pirc,
tajnik.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

33.

Človek pa morje.

(Dalje.)

Parobrod se je zibal, škripal na vseh koncih, dejal bi, da stoka, ker čuti bol, ali pa se jezí, ker ne more mirovati. Sedaj se mi ni več zdel ogromna zgradba, kateri sem se čudil v mirni luki krfski. Človeška sila se ne more meriti s prirodo. Ljudski genij je velik, kedar jo napotuje, da ga varuje, srečen, kedar jo vodi,

da mu pomaga, ali on je slab, drzovit in neoprezen, kedar hoče, da proti njej na odprto vojuje.

Kaj je na morju ta veliki brod?

Pri kraju je tudi ladjica nekaj, kedar morje miruje, ali kedar ono pobesni, vse se zgubi, vse zgine. Lepote razdražene prirode vsipajo javk in plač na živoče stvari. Obzorje je široko, prostrano na levo, na desno, kakor daleč oko nese. Konca mu ne vidiš, ne kraja. Ta velika ladija, kateri se ti tako čudiš in katera te po svetu nosi, zviija se vrhu valov, kakor da je pero. In če bi ta velika zgradba zginila v globine morske, tebe ne bi bilo več, niti te ogromne zgradbe. Potnik, ki bi se todi memo pripeljal, videl bi morje, kako miruje, in ne bi mu na um prišlo, da tebe ni več, da te je morje na tem mestu požrlo s to veliko zgradbo. Na morski peni se ni nikjer videlo nadgrobje utopljenca. Ono uduši, požre, razlije se in poravná. Kjer je včeraj bil jok, danes je smeh, kjer je včeraj bila smrt, danes je razkošno življenje. Mili Bog, koliko žrtev dan na dan, koliko bolečin, koliko solz vsak čas! En narod, izbran iz narodov, nahaja se neprestano na oceanu, on je njegov dom. Ta narod vojuje za vsakega, vojuje za Evropo, za Ameriko in za Azijo, a sebe žrtvuje brez milosti, brez zahvale. Ta izbrani narod rije po vsem svetu, nosilec je novih in starih idej, on gine neopažen, umira brez utjehe. Smrt visí nad njim kot Damoklejev meč. Moker, premražen, truden, gladen in oslavljen mora čestokrat zbrati poslednje svoje sile, da se vpira elementom, da vojuje za obstanek. Ni ga primirja v boju z oceanom. On napada brez odduška, neizmerne so njegove legije. Ni ga dné, da ne išče žrtev. In kedar se umiri, umiri se kot lev, ki renčeč zaspí na vročem plenu. In kedó je ta žrtva nenasitljivega oceana?

Mornar!

On je sam, sam v tej neenaki borbi, sam brez srčnega pogleda, da ga ojači, brez posmeha, da ga v mukah tješi. Sam je, zatopljen v neizmernost. Pa vendar ne kaže nikoli solze, ki bi njegove boli izdala. Ono lice, zagorelo od solnca, utrjeno v viharjih, ne izdaje tajnih občutljev. Bol, ako ga ima, zbira se na srcu in tu ostane. Ali ono tamno lice, kedaj pa kedaj smelo, često ozbiljno, izraz je neizmerne dobrote.

Mornar! Težko, da bi on mogel mrziti koga, težko, da bi težil za osveto, težko, da bi bil plašljivec. Nevihte jačijo njegove mišice, krepé njegovo smelost in ob enem mečé njegovo srcé. Na morju postajajo ljudje plemeniti, velikodušni. One trajne nevarnosti, one neizbežive in nenadne premene, ona zmes boli in nad so brus, ki obrusi vse, kar je v človeku neumestnega, kar je v njem okrutnega. Gladi mu srce, krepí mu telo, oplemenjuje mu dušo. Ni ga mornarja, čegar obraz bi bil oduren, neznosen, antipatičen. Njegov obraz more biti grd, ali s te grdosti sevajo iskre dobrote, razuma in velikodušnosti. Nahajaš v njem vedno nekaj značajnega, ostrega, odvažnega. To je izraz ozbiljnosti oceana. Kdor ni videl valov na oceanu, kedar divjá vihar, komur se duša ni nikdar tresla žalosti, komur srce ni nikdar igralo radosti na širokem, globokem, pustem in neizmernem morju, on ne more soditi, kaj je ta velika borba, kaj je ta borba mornarja z oceanom.

Naenkrat je veter utihnil, kakor da ga ni bilo. Ali morje še vedno šumi, kakor voda, kedar vrè v kotlu. Oškropí nas dež prav močno, in koj ga zopet ni. „Čuvajte se, za Boga svetega!“ zakriči nekdo nad menoj. Nekaj je završalo, konopci na jamborih so zažvižgali, veter je zabučal, skoro da me ni zadušil. Hotel sem skočiti v varno zatišje, ali je bilo prepozno. Z vso silo sem se držal za železno ograjo, da me veter ne odnese. Ne vidim nikogar, ne vidim nikamor, vse je v megli,

in drobni dež mi je tako neslo v oči, da sem moral mižati. Menil sem, da se mi bodete roki odtrgali, tako me je veter metal. Sedaj začne liti kakor iz škafa. Besneči valovi pluskajo silovito ob parobrod, ki se zviija pod njihovimi udarci. Veter žvižga, spodaj v parobrodu vse stoka, vse škriplje, vse poka, vse ropoče, in vse to skup se zliiva v gadno celoto s šumom razburjenih valov. Morje, oblaki, zrak, nebes, vse je nemirno, vse se stiče v neki tajnoviti izraz nemira, vse, kakor da teži za enim in istim ciljem. Peneči valovi se mi zdé, kakor da pojó nadgrobne pesmi ubogim stvarém, ljudém na morju, in škripanje broda se mi zdi, kakor da odjekuje in nadaljuje to turobno pevanje smrti.

Koliko časa je to trajalo, ne vem. Kedar je besnilo prestalo, pogledam po brodu, a nikjer žive duše. Po kasaru in po palubi vse raztreseno, razneseno, prevrnjeno. Kar se pokaže kapitan na dan. Hudo me pogleda in povpraša, zakaj sem ostal zunaj. Kapitan namreč je na brodu vse, absolutni gospodar, vsak ga mora slušati.

Šel sem, da se preoblečem. Kedar se je zvedrilo, začeli so potniki lezti ven iz zaduhlih prostorov. „Božman!“ zakliče kapitan. „Česa zahtevate, gospod?“ „Koliko je vas na provi?“ „Štirinajst.“ „In potnikov?“ „Sto petdeset sedem.“ „Ali ni zmanjkalo nobenega?“ „Nobenega.“ „Ali ste jih prešteli?“ „Preštel vse.“ „Dobro!“

Malo je bilo potnikov na ladiji, katere so zanimale in mamile lepote razdražene prirode tako, kot mene. Ljudje gledamo prirodo z raznih gledišč. Geolog gleda v razdraženem morju ono močno silo, katera melje in podkopava obale, in v tajnostnih svojih globinah pripravlja sloje kamenja nastajajočim goram. Meteorolog vidi v njem ono veliko shrambo, iz katere crpi zrak mehanično svojo silo. Zoolog gleda v njem stan neizmerne števila živih in grob pomrlih stvari. Povestničar premišljuje narode, katere je morje videlo in preživelo. Zdravnik vidi čisti zrak za sušične. Pesnik vidi najstrašnejšo lepoto prirodno. Bogoslovec vidi veliko oglevalo Vsemogočnega. Mornar vidi bič božji, a ribič blagoslov njegov. Oni, ki se vtaplja, vidi v njem grob, a prosti človek naposled, kaj vidi on, — veliko slano lužo, vodo, po kateri brodovi plavajo.

V treh dneh in do zore četrtega smo preleteli pet sto šestdeset in dve morski milji. Parobrod je prebrodil navadno deset milj v eni uri, ali nepovoljno vreme ga je oviralo tako, da je včasih samo šest milj do Aleksandrije. Vreme je bilo sedaj prav lepo. Jutro je! Solnce sijajno vzhaja; njegovi žarki, kakor da dražijo zibajoče se morsko površje, a ono, kakor da je začarano, odseva z dražestnim nemirom. Vse na okolo je mirno, kakor da priroda hoče, da bode sama, kakor da ni nikjer nobenga, ki bi se predrznil motiti to mirnost, kakor da tu nima mesta živim stvarém, kakor da ste se tu udomila mir in pozabljenost.

Ali kaj je spodaj?

Spodaj pod površjem, doli v globinah, doli v ponorih, doli vlada nemirnost, brezkrainost, neomejenost. Kdo je zmeril jezera, kdo je videl one globine, kdo je vzdignil zaveso, s katero priroda zakriva grozne jame? To je človeku nepristopno, ker tu vlada smrt; to je umu zaprto, ker je nevidljivo in nepopisljivo vse ono, kar površje morja pokriva. Površje morja je zavesa, katere človek ne sme vzdigati, da ne zadene ob smrt in vrata večnosti. Pod tem hladnim in nemirnim krovom dela brezštevila delalcev, neprestano delajo, delajo po nalogu Stvarnikovem. Nobeden še ni videl teh delalcev pri delu, ker med njimi in nami stoji smrt.

Mi gledamo izdelke teh umetnikov, gledamo gorostasne njihove umetnine, znamo, da so položili temelj našim goram, ali nam so nepristopni. Nje branijo va-

lovi, nje branijo ponori, nje brani smrt. Tu se neizmerno malo srečuje z neizmerno velikim, Tu razmere postajajo neznosljive našemu umu. Tu je nevidljivost, ki dela, tu je brezkrainost, ki vlada. — Toda, stoj pero, ne popisuj prirode, preslabo si!

Naposled se je zaznalo obrežje afriško, tudi Aleksandrija. Solnce je zahajalo, ko smo začeli brodit v umetno luk. Aleksandrija raste, stolp Pompejev se ponosno vzdiguje nad ostalimi zgradbami, hiše se belijo, kakor da jih je sneg opadel. Koliko spominov se vriva v glavo človeku! Aleksander, ki je to mesto ustanovil, Origen, astronom Ptolomej, Faraoni, Kleopatra, Rimci, Turki itd.

Došel je pilot na brod, kakor je navada. Ali kapitan naš ni mu hotel dopustiti, da on prevzame vodstvo. Na provi se začuje tolčenje in zbijanje okolo sidra. Božman ga prireja, mornarji mu pomagajo. Vijak uže miruje, ali parobrod še gré naprej, tiho, polagoma. Sidro zaštropota in utone.

Mnogovrstne novice.

* **Župan, branitelj roparjev.** Z mesta Ajaccio na otoku Korsika se poroča, da je žandarmerija po dolgem iskanji v hribih zasačila in vjela strahovitega roparja Lanfranchija. Toda koj ko je bil vjet, vzdignili so se prebivalci njegovega rojstnega kraja Figari, da bi ga branili. Župan, ki je sorodnik roparjev, ščuval je ljudstvo zoper žandarme. Potem, ko so se s puškami, sabljami, senenimi vilami in palicami oborožili, obrnili so svojo pot proti žandarmu, in župan, kateri je druhal vodil; ukazal je, roparja izpustiti, sicer bi prišlo do prelivanja krvi. Ko ta ukaz ni imel vspeha, pričel se je napad; toda poveljnik žandarjev nastavl je pištolo na uho Lanfranchisa s prisego, da ustrel, ako bi se kdo podstopil, oproščevati vjetnika. Ta hladnokrvnost imela je zaželjen vspeh in ljudje figarijanski obrnili so se drugam.

* **Nesreča na železnici pri Würzburgu.** Velika nesreča, ki se je koncem preteklega meseca pripetila na železnici blizu Würzburga, iznemirila je zelo potujoči svet. Naglič in poštni vlak sta tam skupaj trčila vsled malomarnosti železniškega uradnika, ki se je vsled te dogodbe tudi sam usmrtil. — Pomenljivo je, da razun 14 mrtvih oseb, katere so izlekli izmed razbitja vozov deloma v takem stanu, da celó več spoznati niso bili, so ranjeni skoraj vsi potniki poštne vlaka, izmed onih, ki so so z nagličem vozili, pa nihče, samo, da so malokateri dobili lahke praski. Izmed mrličev so nekateri grozovito razkosani. Pripetile pa so se tudi čudovite rešitve. Neko gospó izlekli so izmed razbitih delov voza, pa nič ji ni bilo, samo na licu imela je malo oprasnjeno kožo in njen sončnik bil je zlomljen, nekemu možu tik nje pa so bila prsa zmečkana. Neka gospá, ki je tudi ostala nepoškodovana, vedla se je kot zblaznela, ko je zagledala čisto razmesarjeno truplo svojega moža, s čegar krvjo je bila okrvovena njena obleka. Železniški uradnik Ehrlich v Würzburgu, ki je tisti dan imel nadzorovanje, in ki je zakrivil to nesrečo (največo, odkar je ta železnica), se je ustrelil.

* **Pilo požrl.** Z Londona se piše: Pred nekaj dnevi dejan je bil zarad izneverjenja v preiskalni zapor nek Henry Frost, mlad in krepak mož. Pripeljan je bil v ječo Porsensko, kjer je bil 24 ur v enem prostoru zaprt z nekim vlomovalcem Ceaerlon-om. Tega odpeljali so v stran, Frost pa je obolel 12 ur po njegovem odhodu enako nevarno kot nerazumljivo, zakaj. Víl se je v najstrašnejših bolečinah in konečno spravile so ga

muke do tega, da je obstal, da mu je odišli kaznenec zapustil pilo, in da je to pilo, ne vedé kam bi jo skril, požrl. Vkljub najboljši postrežbi umrl je Frost ponoči in raztelesenje pokazalo je, da je pilo želodec nesrečneža prebodla.

* **Izseljevanje iz nemške države** iznašalo je meseca maja 1886. l. iz nemških pristanišč in iz Antwerpen-a 11.094 ljudi. Od 1. januarja do 31. maja 1886. pa se je iz Nemške izselilo čez morje 33.977 ljudi. Še večje število doseglo pa je izseljevanje iz Nemške prejšnja leta. V prvih petih mesecih izselilo se jih je: 1885. leta 56.182; 1884. leta 80.104; 1883. leta 80.813; 1882. leta 102.324; 1881. leta 102.519 in 1880. leta 42.410 ljudi. — Videti je, da hoče Bismark polagoma Ameriko z Nemci zasesti.

Naši dopisi.

Z Dunaja 11. julija. — Tukaj nastopila je velika praznота poletnega življenja, praznота, ki se enako opazuje v mestu, kakor tudi v časnistvu.

Cesar preselil se je z drugim dvorom v Išel, cesarica bila je uže prej zapustila Dunaj, nadvojvode bivajo tudi uže dalje na deželi, ministri so tudi deloma zapustili Dunaj, nekaj pa jih odide potem, ko se prejdóšli vrnejo. Tako bil je minister Pražak eden prvih, ki je šel v gorski zrak tirolski, minister Taaffe odšel je tudi na svojo grajščino Elischau, naučni minister Gauč podal se je na Česko, kjer je porabil še zadnje dni šolskega leta, da si ogleda tam oni del šol, ki mu je bil do sedaj še neznan. Med tem pa novi trgovinski minister Bacquehem pridno pregledava spise v trgovinskem ministerstvu v prvi vrsti one, ki zadevajo pogodbo z Ogersko, tako da mu bo meseca avgusta uže vdeležiti se obravnav z Ogersko, meseca septembra pa v državnem zboru zastopati vladine dogovore gledé ogerske pogodbe.

Videti je, da je minister Taaffe čutil potrebo, nekoliko popravljati nepovoljen utis, katerega so napravili oficijozni komentarji k imenovanji trgovinskega ministra v krogih večine državnega zbora, ker noveje izjave iz onih krogov prizadevajo si dokazati, da minister Gauč gotovo ni manj prijazen, kakor je bil prednik njegov baron Conrad in enako da tudi Bacquehem vsaj tako zvesto stoji z desnici, kakor je stal z njo baron Pino. Odločni pristaši desnice Dunajewski, Zemljakovski, Falkenhayn in Pražak pa ostanejo, kakor doslej, tako, da večina državnega zbora nima povoda, pritoževati se.

Nov vriš pa je nastal zadnje dni, ko je počil glas, da Taaffe namerava za viceprezidenta pri českem c. kr. namestništvu imenovati češčine nezmožnega grofa Kielmannsegga. Po pravici moralo je strmenje nastati v krogih desnici, da oni minister, ki si je na svoj prapor zapisal „narodno enakopravnost“, more pri imenovanji skoraj da najvišega uradnika, većinoma česke dežele, priporočati moža, ki češčine celó zmožen ni. K sreči se do sedaj ona govorica še ni potrdila.

Zadnja dva tedna vrtila se je velika govorica krog dveh mož, katera sta tudi Dunaj zapustivši hotela svoje moči poskušati v boju zoper zapreke narave in vremenske nezgode na „Velikem zvoniku“. To sta bila grof Palavičini in pa ud belgiškega poslaništva na Dunaji Crommelin. Dan po Kresu hotela sta od tirolske strani — v slabem vremenu in v spremstvu dveh vodnikov prilesti do vrha Zvonikovega. Toda, odkar so odšli, ni bilo več sledu od nobenega. Eden vodnikov bil je oženjen, vsi drugi k sreči neoženjeni.

Po preteku nekaj dni začeli so jih iskati, toda 5 do 6 dni brez vspeha. Konečno našli so mrtvega enega